

Міністерство охорони здоров'я України
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до лекцій

Навчальна дисципліна «Основи патентознавства. Академічна доброчесність»

Напрямок підготовки 22 «Охорона здоров'я»

Спеціальність 228 «Педіатрія»

Кафедра аналітичної, фізичної та колоїдної хімії

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії

Протокол № 1 від 26 серпня 2022р.

Розглянуто та затверджено на засіданні ЦМК з природничих дисциплін

Протокол № 1 від 31 серпня 2022 р.

Лекція № 1 «Авторське право та суміжні права»

Вид лекції: традиційна (інформаційна, проблемна).

Компетенції:

- 1) демонструвати знання та розуміння системи інтелектуальної власності;
- 2) усвідомлювати значущість інтелектуальної власності у сфері медицини;
- 3) розуміти суть поняття «авторське право» з точки зору медицини;
- 4) демонструвати здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Мета лекції:

1) дидактична мета – сформувати систематизовані знання щодо системи інтелектуальної власності відповідно до потреб та інтересів галузі охорони здоров'я; розкрити поняття «авторське право» з точки зору медицини; проаналізувати виникнення і здійснення суміжних прав.

2) виховна мета – сприяти формуванню наукового світогляду, підвищення рівня правової культури особистості;

3) розвивальна мета – розвивати інтелектуальні здібності, мислення, самостійність.

Обладнання лекції: комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення, мультимедійна система, екран для мультимедійної системи.

Завдання лекції:

- 1) знати загальні відомості щодо системи інтелектуальної власності;
- 2) уміти ідентифікувати об'єкти авторського права з точки зору медицини.

План лекції:

1. Вступна частина.

2. Основні питання лекції.

2.1. Інтелектуальна власність у сфері охорони здоров'я.

2.2. Загальні відомості про авторське право та суміжні права.

2.3. Авторське право у сфері медицини.

3. Підсумки.

Опис етапів лекції

Назва етапу лекції	Зміст етапів	Освітня мета етапу	Час
Вступна частина	Світові глобалізаційні процеси, нестабільність економіки та євроінтеграційні процеси, які активно відбуваються в Україні вимагають постійного оновлення законодавчої бази та уточнення юридичних норм у всіх сферах життєдіяльності країни. Право на життя і здоров'я є одними із основних, які мають забезпечуватись на державному рівні. У підґрунті вказаних проблем стоїть право інтелектуальної власності, яке є	Розкрити актуальність теми лекції; ознайомити студентів з планом лекції.	2 хв.

	абсолютною цінністю у європейських державах і основою законотворчого процесу.		
Інтелектуальна власність у сфері охорони здоров'я	Право інтелектуальної власності у сфері медицини – це сукупність прав, які виникають у людини, щодо створеного нею результату інтелектуальної, творчої діяльності у промисловій (виробничій), науковій, літературній, художній та інших сферах, права які охороняються законом на об'єкти авторського права, права на відкриття, промислової власності та інші результати творчої діяльності (право на торговельну марку, комерційне найменування, ноу-хау) в сфері медицини. Класифікація об'єктів права інтелектуальної власності у сфері медицини: 1) об'єкти авторського права і суміжних прав. 2) об'єкти патентного права (винаходи, корисні моделі, промислові зразки). 3) об'єкти права інтелектуальної власності, які є позначеннями (фірмові найменування, торговельні марки та географічні зазначення) 4) нетрадиційні об'єкти права інтелектуальної власності (наукові відкриття, раціоналізаторські пропозиції, топографії інтегральних мікросхем, селекційні досягнення, комерційну таємницю, тощо). Патентом можна захистити лікарський засіб, форму його випуску, технічне рішення. У медичній сфері це пристрої, інструменти, які використовуються в діагностиці або лікуванні, а також сам спосіб лікування, діагностики чи оздоровлення, і навіть спосіб застосування інформаційних технологій. <i>Розглянути кейс 1.</i>	Оволодіти знаннями щодо системи інтелектуальної власності відповідно до потреб та інтересів галузі охорони здоров'я.	15 хв.
Загальні відомості про авторське право та суміжні права.	Об'єкти авторського права: 1) літературні письмові твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру; 2) виступи, лекції, промови, проповіді та	Оволодіти знаннями щодо основ авторського права та суміжних прав.	10 хв.

	інші усні твори; 3) комп'ютерні програми; 4) бази даних; 5) музичні твори з текстом і без тексту; 6) драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні та інші твори, створені для сценічного показу, та їх постановки; 7) аудіовізуальні твори; 8) твори образотворчого мистецтва; 9) твори архітектури, містобудування і садово-паркового мистецтва; 10) фотографічні твори, у тому числі твори, виконані способами, подібними до фотографії; 11) твори ужиткового мистецтва; 12) ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні твори; 13) сценічні обробки творів, зазначених у пункті 1, і обробки фольклору, придатні для сценічного показу; 14) похідні твори; 15) збірники творів, збірники обробок фольклору, енциклопедії та антології, збірники звичайних даних, інші складені твори; 16) тексти перекладів для дублювання, озвучення, субтитрування українською та іншими мовами іноземних аудіовізуальних творів; 17) інші твори. Авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення. Для виникнення і здійснення авторського права не вимагається реєстрація твору чи будь-яке інше спеціальне його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей. Об'єкти суміжних прав: а) виконання літературних, драматичних, музичних, музично-драматичних, хореографічних, фольклорних та інших творів; б) фонограми, відеограми; в) передачі (програми) організацій мовлення. <i>Розглянути кейс 2.</i>		
Авторське	У вигляді	активного	Розкрити значення
			15

право у сфері медицини	діалогу/дискусії/обговорення разом з аудиторією навести приклади об'єктів авторського права у сфері медицини. <i>Розглянути кейс 3.</i>	авторського права у сфері медицини.	хв.
Підсумки	Для забезпечення балансу між інтересами громадян та представників охорони здоров'я, необхідним є гармонізація вітчизняного законодавства до вимог міжнародних нормативних документів. Право інтелектуальної власності стоїть в основі підвищення рівня конкуренції виробників лікарських засобів, технічних пристроїв, медичного обладнання та надавачів медичних послуг. Відтак серед пріоритетних завдань є «перезавантаження» сучасної доктрини інтелектуальної власності у бік пріоритету інтересів пацієнта.	Підкреслити значущість інтелектуальної власності для медицини.	3 хв.

Кейси для обговорення зі студентами під час лекції

Кейс 1 (до питання 2.1)

У галузі охорони здоров'я об'єктами інтелектуальної власності є:

- ✦ оригінальні назви лікарських засобів;
- ✦ наукові твори у сфері медицини;
- ✦ пристрої,
- ✦ інструменти, які використовуються в діагностиці або лікуванні;
- ✦ логотипи фармацевтичних фірм;
- ✦ лікарський засіб, форма його випуску;
- ✦ спосіб лікування, діагностики чи оздоровлення.

Які з них є об'єктами:

- 1) авторських та суміжних прав;
- 2) патентного права;
- 3) позначення?

Кейс 2 (до питання 2.2)

Класифікуйте об'єкти інтелектуальної власності з переліку:

- ✦ винаходи,
- ✦ корисні моделі,
- ✦ промислові зразки,
- ✦ компонування (топографії) інтегральних мікросхем,
- ✦ відеограми,
- ✦ фонограми,
- ✦ художні твори,
- ✦ раціоналізаторські пропозиції,
- ✦ компіляції даних (бази даних),
- ✦ сорти рослин,

- ✦ породи тварин,
 - ✦ географічні зазначення, комерційні (фірмові) найменування,
 - ✦ торговельні марки (знаки для товарів і послуг),
 - ✦ комп'ютерні програми,
 - ✦ літературні твори,
 - ✦ комерційні таємниці, виконання,
 - ✦ передачі (програми) організацій мовлення;
- за видом правової охорони на 2 групи:
- охороняються патентним правом,
 - охороняються авторським правом та суміжними правами.

Кейс 3 (до питання 2.3)

Користуючись повним переліком об'єктів авторського права відповідно до статті 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права», назвати об'єкти авторського права у сфері медицини.

Стаття 8. Об'єкти авторського права

1. Об'єктами авторського права є твори у галузі науки, літератури і мистецтва, а саме:

- 1) літературні письмові твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру (книги, брошури, статті тощо);
- 2) виступи, лекції, промови, проповіді та інші усні твори;
- 3) комп'ютерні програми;
- 4) бази даних;
- 5) музичні твори з текстом і без тексту;
- 6) драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні та інші твори, створені для сценічного показу, та їх постановки;
- 7) аудіовізуальні твори;
- 8) твори образотворчого мистецтва;
- 9) твори архітектури, містобудування і садово-паркового мистецтва;
- 10) фотографічні твори, у тому числі твори, виконані способами, подібними до фотографії;
- 11) твори ужиткового мистецтва, у тому числі твори декоративного ткацтва, кераміки, різьблення, ливарства, з художнього скла, ювелірні вироби тощо;

{Пункт 11 частини першої статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 850-IV від 22.05.2003}

12) ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні твори, що стосуються географії, геології, топографії, техніки, архітектури та інших сфер діяльності;

13) сценічні обробки творів, зазначених у пункті 1 цієї частини, і обробки фольклору, придатні для сценічного показу;

14) похідні твори;

15) збірники творів, збірники обробок фольклору, енциклопедії та антології, збірники звичайних даних, інші складені твори за умови, що вони є результатом

творчої праці за добором, координацією або упорядкуванням змісту без порушення авторських прав на твори, що входять до них як складові частини;

16) тексти перекладів для дублювання, озвучення, субтитрування українською та іншими мовами іноземних аудіовізуальних творів;

17) інші твори.

2. Охороні за цим Законом підлягають всі твори, зазначені у частині першій цієї статті, як оприлюднені, так і не оприлюднені, як завершені, так і не завершені, незалежно від їх призначення, жанру, обсягу, мети (освіта, інформація, реклама, пропаганда, розваги тощо).

3. Передбачена цим Законом правова охорона поширюється тільки на форму вираження твору і не поширюється на будь-які ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття, навіть якщо вони виражені, описані, пояснені, проілюстровані у творі.

Рекомендована література

Основна

1. Зайцева Г.М., Пушкарьова Я.М., Гождзінський С.М. Основи патентознавства. Академічна доброчесність: навчально-методичний посібник / НМУ, 2022. – с. 3-6.

2. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII, статті 1, 7-10, 35-37 : станом на 5 січ. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення: 27.08.2022).

3. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII, статті 1 та 5 : станом на 6 квіт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення: 27.08.2022).

4. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV, статті 418-426, 433-456 : станом на 1 серп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 27.08.2022).

Додаткова

1. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент). *Укрпатент*. URL: <https://ukrpatent.org/uk> (дата звернення: 27.08.2022).

Питання для самопідготовки студента до лекції

1. Система інтелектуальної власності.

2. Об'єкти та суб'єкти авторського права і суміжних прав.

Розробники методичної рекомендації:

Пушкарьова Я.М., доцентка кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії,
Зайцева Г.М., завідувачка кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії,
Гождзінський С.М. доцент кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії.

Лекція № 2 «Промислова власність: винаходи (корисні моделі), промислові зразки, знаки для товарів та послуг»

Вид лекції: традиційна (інформаційна, проблемна).

Компетенції:

- 1) демонструвати знання та розуміння основних засад правової охорони промислової власності;
- 2) розуміти суть поняття «винахід (корисна модель)» з точки зору медицини;
- 3) розуміти суть поняття «промисловий зразок» з точки зору медицини;
- 4) демонструвати здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Мета лекції:

- 1) дидактична мета – сформувати систематизовані знання щодо об'єктів промислової власності; розкрити поняття «винахід (корисна модель)» з точки зору медицини; розкрити поняття «промисловий зразок» з точки зору медицини; проаналізувати основи правової охорони знаків для товарів та послуг на прикладі фармацевтичної галузі.
- 2) виховна мета – сприяти формуванню наукового світогляду, підвищення рівня правової культури особистості;
- 3) розвивальна мета – розвивати інтелектуальні здібності, мислення, самостійність.

Обладнання лекції: комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення, мультимедійна система, екран для мультимедійної системи.

Завдання лекції:

- 1) знати основи правової охорони промислової власності;
- 2) уміти ідентифікувати об'єкти винаходу (корисної моделі) та промислового зразка з точки зору медицини.

План лекції:

1. Вступна частина.
2. Основні питання лекції.
 - 2.1. Винаходи (корисні моделі) у сфері медицини.
 - 2.2. Промислові зразки у сфері медицини.
 - 2.3. Знаки для товарів та послуг у фармацевтичній галузі.
3. Підсумки.

Опис етапів лекції

Назва етапу лекції	Зміст етапів	Освітня мета етапу	Час
Вступна частина	Особливе місце в системі цивільного права для сфери медицини посідає патентне право. Результати інтелектуальної діяльності винахідників, медиків-винахідників відображаються в об'єктах патентного права. Промислова власність – результати науково-технічної творчості людини, які	Розкрити актуальність теми лекції; ознайомити студентів з планом лекції.	2 хв.

	можуть бути використані для потреб суспільства в будь-якій доцільній діяльності людей.		
Винаходи (корисні моделі) у сфері медицини	Винахід (корисна модель) – результат інтелектуальної діяльності людини в будь-якій сфері технологій. Виключне право на винахід (корисну модель) засвідчується патентом. Патентом є охоронний документ, який засвідчує пріоритет, авторство і виключне право на винахід (корисну модель). Правова охорона надається винаходу (корисній моделі), який не суперечить публічному порядку, принципам гуманності і моралі та відповідає умовам патентоздатності. Об'єктом винаходу (корисної моделі) може бути: продукт (пристрій, штам мікроорганізму, культура клітини рослини і тварини); процес (спосіб), а також нове застосування відомого продукту чи процесу. <i>Розглянути кейси 1</i>	Оволодіти знаннями щодо основ правової охорони винаходів (корисних моделей); розкрити значення винаходів (корисних моделей) у сфері медицини.	15 хв.
Промислові зразки у сфері медицини	Промисловий зразок – результат творчої діяльності людини у галузі художнього конструювання (промисловий дизайн). Об'єкти промислового зразка: форма, малюнок чи розфарбування або їх поєднання, які визначають зовнішній вигляд промислового виробу і призначені для задоволення естетичних та ергономічних потреб. Промисловий зразок відповідає умовам патентоспроможності, якщо він є новим, тобто, якщо сукупність його суттєвих ознак не стала загальнодоступною у світі до дати подання заявки до Укрпатенту або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету. Виріб повинен легко піддаватися промислому тиражуванню. Звідси і назва «промисловий зразок». Якщо цей критерій не задовольняється, об'єкт кваліфікується як витвір мистецтва і підпадає під охорону за законом про авторські права, а не про промислову власність. У сфері медицини для промислових	Оволодіти знаннями щодо основ правової охорони промислових зразків; розкрити значення промислових зразків у сфері медицини.	15 хв.

	зразків важливою є не стільки естетична, скільки ергономічна складова. <i>Розглянути кейс 2.</i>		
Знаки для товарів та послуг у фармацевтичній галузі	Товарний знак і знак обслуговування – позначення для відрізнєння відповідно товарів і послуг, які виробляють чи надають одні фізичні або юридичні особи, від однорідних товарів і послуг, що виробляють чи надають інші фізичні або юридичні особи. Знак – позначення, за яким товари і послуги одних осіб відрізняються від товарів та послуг інших осіб. Об'єктом товарного знака може бути будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень. Об'єктами правової охорони можуть бути такі знаки: 1. Словесні у вигляді слів або сполучень літер. 2. Зображувальні у вигляді графічних композицій будь-яких форм на площині. 3. Об'ємні у вигляді фігур або їх композицій у трьох вимірах. 4. Комбінації вищезазначених позначень. Знаки можуть бути виконані у будь-якому кольорі чи поєднанні кольорів. Правова охорона надається знаку, що не суперечить публічному порядку, принципам гуманності і моралі та на який не поширюються підстави для відмови в наданні правової охорони, встановлені законодавством. <i>Розглянути кейси 3 та 4.</i>	Оволодіти знаннями щодо основ правової охорони знаків для товарів та послуг на прикладі фармацевтичної галузі.	10 хв.
Підсумки	Реалізація майнових прав інтелектуальної власності у сфері медицини призводить до суперечливих результатів. У сфері медицини в цілому реалізація майнових прав інтелектуальної власності призводить до виникнення конфлікту інтересів пацієнтів і володільців прав на об'єкти права інтелектуальної власності, суб'єктів сфери охорони здоров'я (виробників лікарських засобів та медичного обладнання, лікарів тощо). Законодавство України не розмежовує об'єкти, які підпадають під правову охорону, як винаходи та як корисні	Узагальнити отримані знання та акцентувати увагу на існуючих проблемах.	3 хв.

	моделі, що призводить до збільшення кількості патентів, які дублюють один одного, і має негативні наслідки для реалізації прав людини у сфері медицини.		
--	---	--	--

Кейси для обговорення зі студентами під час лекції

Кейс 1 (до питання 2.1)

Визначте, які з наведених об'єктів є винаходами в медицині:

- ✦ методи виконання розумових операцій,
- ✦ пристрій,
- ✦ умовні позначення,
- ✦ речовина,
- ✦ наукові теорії,
- ✦ штам мікроорганізму,
- ✦ культури рослинних і тваринних клітин,
- ✦ процес,
- ✦ алгоритми та програми для обчислювальних машин,
- ✦ розклади,
- ✦ метод,
- ✦ методи організації та економічного управління,
- ✦ нове застосування відомого продукту чи процесу,
- ✦ правила,
- ✦ проекти
- ✦ схеми планування будівель і споруд.

Кейс 2 (до питання 2.2)

Обґрунтуйте, які з наведених об'єктів інтелектуальної власності належать до об'єктів промислового зразка:

- ✦ форма, промислові споруди,
- ✦ малюнок,
- ✦ об'єкти архітектури,
- ✦ друкована продукція,
- ✦ об'єкти газоподібних
- ✦ речовин,
- ✦ об'єкти сипких речовин?

Кейс 3 (до питання 2.3)

Визначте, які із позначень згідно із Законом України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» можуть одержати правову охорону:

- ✦ словесні у вигляді слів або сполучень літер, які не мають розрізняльної здатності;
- ✦ зображувальні у вигляді графічних композицій будь-яких форм на площині;
- ✦ державні герби, прапори й емблеми;
- ✦ об'ємні у вигляді фігур або їх композицій у трьох вимірах;

- ✦ емблеми;
- ✦ скорочені або повні найменування міжнародних міжурядових організацій;
- ✦ комбінації словесних, зображувальних та об'ємних позначень;
- ✦ офіційні контрольні, гарантійні та пробірні клейма; печатки;
- ✦ офіційні назви держав;
- ✦ нагороди та відзнаки.

Кейс 4 (до питання 2.3)

У фармацевтичній галузі у процесі створення лікарських засобів дуже важливою ланкою є його назва. Можна виділити три основні групи назв лікарських засобів:

- 1) хімічні – походять від молекулярних формул діючих речовин і характеризують хімічну структуру молекули;
- 2) міжнародні непатентовані – проходять реєстрацію у ВООЗ, не підлягають реєстрації в національних патентних відомствах;
- 3) торговельні – товарні знаки.

Чи може хімічна назва лікарського засобу бути зареєстрована як товарний знак?

Як віднайти нову назву для препарату-генерика?

Рекомендована література

Основна

1. Зайцева Г.М., Пушкарьова Я.М., Гождзінський С.М. Основи патентознавства. Академічна доброчесність: навчально-методичний посібник / НМУ, 2022. – с. 6-26.
2. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII, статті 1 та 5 : станом на 6 квіт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення: 27.08.2022).
3. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15.12.1993 р. № 3687-XII, статті 1, 6 та 7 : станом на 14 жовт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text> (дата звернення: 27.08.2022).
4. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15.12.1993 р. № 3689-XII, статті 1, 5 та 6 : станом на 14 жовт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text> (дата звернення: 27.08.2022).
5. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15.12.1993 р. № 3688-XII, статті 1, 5 та 6 : станом на 14 жовт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text> (дата звернення: 27.08.2022).
6. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV, статті 418-426 : станом на 1 серп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 27.08.2022).

Додаткова

1. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент). *Укрпатент*. URL: <https://ukrpatent.org/uk> (дата звернення: 27.08.2022).

2. World intellectual property organization. *IP Services and Resources*. URL: <http://www.wipo.int/portal/en/index.html> (дата звернення: 27.08.2022).

Питання для самопідготовки студента до лекції

1. Правова охорона винаходів (корисних моделей).
2. Правова охорона промислових зразків.
3. Правова охорона торговельних марок.

Розробники методичної рекомендації:

Пушкарьова Я.М., доцентка кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії,
Зайцева Г.М., завідувачка кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії,
Гождзінський С.М. доцент кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії.

Лекція № 3 «Основні засади академічної доброчесності»

Вид лекції: традиційна (інформаційна, проблемна).

Компетенції:

- 1) демонструвати здатність діяти у професійній та навчальній діяльності із позицій академічної доброчесності;
- 2) усвідомлювати значущість норм академічної доброчесності;
- 3) оцінювати приклади людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності.

Мета лекції:

- 1) дидактична мета – сформувати систематизовані знання щодо основних засад академічної доброчесності та її порушень;
- 2) виховна мета – сприяти формуванню наукового світогляду, підвищення рівня правової культури, моральних, естетичних та інших якостей особистості;
- 3) розвивальна мета – розвивати інтелектуальні здібності, мислення, самостійність.

Обладнання лекції: комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення, мультимедійна система, екран для мультимедійної системи.

Завдання лекції:

- 1) знати основні принципи та цінності академічної доброчесності;
- 2) уміти розрізняти види порушень академічної доброчесності.

План лекції:

1. Вступна частина.
2. Основні питання лекції.
 - 2.1. Академічна доброчесність та її цінності.
 - 2.2. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти.
 - 2.3. Порушення академічної доброчесності.
3. Підсумки.

Опис етапів лекції

Назва етапу лекції	Зміст етапів	Освітня мета етапу	Час
Вступна частина	Академічна доброчесність визначає можливість сталого розвитку університетської освіти. Формування академічної доброчесності як складника академічної культури є невід'ємною умовою трансформації вищої освіти в Україні. Академічна доброчесність – довгострокова інвестиція, що забезпечує формування довіри до освіти і науки, та приведе до суспільного прогресу, зростання рівня соціально-економічного розвитку.	Розкрити актуальність теми лекції; ознайомити студентів з планом лекції.	2 хв.
Академічна	Академічна доброчесність – сукупність	Оволодіти	15

доброчесність та її цінності	етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання та викладання. Цінності, на яких ґрунтується академічна доброчесність: – чесність – обов’язковий базис у викладанні, навчанні, дослідженні й роботі; – довіра – можливість співпраці та обміну власними ідеями, без наражання на нелегальне використання інформації; – справедливість – прозорі очікування від учасників освітнього процесу і практики функціонування закладу освіти; – повага – взаємна і включає повагу до себе та повагу до інших; – відповідальність – протистояти спокусі порушення норм і правил; – відвага – активні дії з відстоювання академічної доброчесності. <i>Розглянути кейс 1.</i>	знаннями щодо поняття академічної доброчесності та її фундаментальних цінностей.	хв.
Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти	Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: – самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання; – посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; – дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; – надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації. <i>Розглянути кейс 2.</i>	Розкрити умови дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти.	10 хв.
Порушення академічної доброчесності	Порушення академічної доброчесності: – академічний плагіат – оприлюднення наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства; – самоплагіат – оприлюднення власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;	Оволодіти знаннями щодо видів порушення академічної доброчесності.	15 хв.

	– фабрикація – вигадкування даних чи фактів; – фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних; – списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання; – обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої діяльності чи організації освітнього процесу; – хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі; – необ’єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти. <i>Розглянути кейси 3 та 4.</i>		
Підсумки	Якість освіти можна визначати за певними показниками та конкретними критеріями, а також перевірити їх дотримання всіма учасниками освітнього процесу. Один із таких показників – академічна доброчесність. Знання і виконання правил академічної доброчесності, недопущення плагіату, списування та інших академічно недоброчесних дій – невід’ємна ціннісна складова успішного навчання, передумова забезпечення належної якості освіти на всіх її рівнях.	Усвідомити значущість норм академічної доброчесності.	3 хв.

Кейси для обговорення зі студентами під час лекції

Кейс 1 (до питання 2.1)

Визначити з наведеного переліку шість фундаментальних цінностей, на яких ґрунтується академічна доброчесність. Обґрунтувати свій вибір та пояснити значущість цінностей академічної доброчесності (або довести їх не важливість) для професії лікаря.

Перелік характеристик: чесність, обман, довіра, почуття, справедливість, повага, сила, любов, відповідальність, щирість, етика, взаєморозуміння, жорстокість, відвага.

Кейс 2 (до питання 2.2)

Після ознайомлення із магістерською роботою студента науковий керівник порадив йому замінити фото одного з дослідів на фото кращої якості. Оскільки можливості переробити дослід та зробити нові фото студент вже не мав, науковий керівник надав своє власне фото схожого дослідів. Студент використав це фото у своїй роботі без вказання автора та відповідного посилання.

Чи можна вважати поведінку студента академічно доброчесною?

Чи можна вважати поведінку наукового керівника академічно доброчесною?

Обґрунтувати відповідь.

Кейс 3 (до питання 2.3)

Студент виконав певне експериментальне дослідження для підтвердження своєї гіпотези. У результаті отримав дані, серед яких декілька показників суперечать гіпотезі його дослідження. Через брак часу він вирішує не враховувати суперечливі дані, а натомість юнак використовує лише ті показники, які підтверджують гіпотезу.

Чи порушив студент принципи академічної доброчесності? Обґрунтувати відповідь.

Кейс 4 (до питання 2.3)

Студент А. вивчає певну навчальну дисципліну. У силабусі курсу зазначено, що для допуску до іспиту студенти мають набрати 60 балів під час семінарських занять. Студент А. бере активну участь в обговореннях і впевнений, що він набирає достатню кількість балів для допуску. За день до іспиту викладач надсилає групі списки із набраними балами і прізвища тих, хто не допущений до іспиту. Серед недопущених є і студент А. Він звертається до викладача з проханням пояснити такий результат і отримує відповідь «Я так оцінив вашу роботу на семінарських заняттях».

Чи є поведінка викладача порушенням академічної доброчесності? Обґрунтувати відповідь.

Рекомендована література

Основна

1. Зайцева Г.М., Пушкарьова Я.М., Гождзінський С.М. Основи патентознавства. Академічна доброчесність: навчально-методичний посібник / НМУ, 2022. – с. 32-35.

2. Положення про академічну доброчесність у Національному медичному університеті імені О.О. Богомольця, Київ, 2020, 10 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1EVG51GI8sz8sVBgCH58ume5_aBnK4ccl/view (дата звернення: 27.08.2022).

3. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII, стаття 50 : станом на 5 січ. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення: 27.08.2022).

4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII, стаття 42 : станом на 12 трав. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 27.08.2022).

5. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII, стаття 42 : станом на 5 лип. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 27.08.2022).

Додаткова

1. Центр академічної етики та досконалості в освіті «Етос». *Академічна доброчесність*. URL: <http://e-csr.org.ua/> (дата звернення: 27.08.2022).

2. International Center for Academic Integrity. *Resources*. URL: <https://academicintegrity.org/> (дата звернення: 27.08.2022).

Питання для самопідготовки студента до лекції

1. Законодавча база у сфері академічної доброчесності.

2. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти.

3. Види порушення академічної доброчесності: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.

Розробники методичної рекомендації:

Пушкарьова Я.М., доцентка кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії,

Зайцева Г.М., завідувачка кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії,

Гождзінський С.М. доцент кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії.

Лекція № 4 «Формування академічної культури»

Вид лекції: традиційна (інформаційна, проблемна).

Компетенції:

- 1) демонструвати здатність діяти у професійній та навчальній діяльності відповідно до цінностей академічної культури;
- 2) усвідомлювати цінність набуття нових знань та академічні норми, яких слід дотримуватися;
- 3) володіти навичками самоорганізації для здійснення успішної наукової діяльності.

Мета лекції:

- 1) дидактична мета – сформувати систематизовані знання щодо основ академічної культури;
- 2) виховна мета – сприяти формуванню наукового світогляду, підвищення рівня правової культури, моральних, естетичних та інших якостей особистості;
- 3) розвивальна мета – розвивати інтелектуальні здібності, мислення, самостійність.

Обладнання лекції: комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення, мультимедійна система, екран для мультимедійної системи.

Завдання лекції:

- 1) знати основні чинники формування академічної культури та її складові елементи;
- 2) уміти практично використовувати набуті інформаційні компетентності.

План лекції:

1. Вступна частина.
2. Основні питання лекції.
 - 2.1. Складові академічної культури.
 - 2.2. Інформаційна компетентність – індикатор рівня академічної культури.
 - 2.3. Плагіат як форма академічного шахрайства.
3. Підсумки.

Опис етапів лекції

Назва етапу лекції	Зміст етапів	Освітня мета етапу	Час
Вступна частина	Поняття «академічна культура» поєднує культуру навчання в університеті, цінності, традиції, норми, правила проведення наукових досліджень; наукову мовну культуру, культуру високої духовності і моралі, культуру спілкування наукових наставників та студентів, культуру наукової праці і соціальної, моральної відповідальності за результати дослідження, культуру	Розкрити актуальність теми лекції; ознайомити студентів з планом лекції.	2 хв.

	толерантності і педагогічного оптимізму, що формується в культурно-освітньому просторі закладів вищої освіти.		
Складові академічної культури	До сфери академічної культури належать такі складники: – академічна діяльність – навчальна та наукова; – академічне письмо (написання публіцистичних, популярних, наукових, методичних, кваліфікаційних текстів); – академічна інформатика (сформованість бібліографічної компетентності); – академічна комунікація – конференційна діяльність, академічна риторика, професійна етика автора, викладача, академічне право, науково-кваліфікаційні заходи; – підвищення кваліфікації та академічного статусу (неформальна та інформальна освіта). <i>Розглянути кейс 1.</i>	Розкрити суть складових елементів академічної культури.	10 хв.
Інформаційна компетентність – індикатор рівня академічної культури	У сучасному світі високих технологій, в еру становлення та розвитку інформаційного суспільства, у студентів постійно виникають труднощі з опрацюванням інформації для вирішення поставлених навчальних завдань. Найбільш проблемним є етап перетворення інформації, що передбачає критичне осмислення даних та їх порівняння, а також творчий етап, що вимагає створення власного інтелектуального продукту. Недостатній рівень інформаційної культури та базових вмінь і навичок коректної роботи з інформацією часто призводить до порушення студентами норм академічної доброчесності, що набуває ознак системності та масштабності і становить загрозу формування суспільства, лояльного до вчинення плагіату. Фатальність наслідку недооцінювання важливості інформаційної культури та грамотності у тому, що у результаті доводиться спрямовувати усі зусилля на боротьбу із плагіатом у студентських роботах, замість того, щоб навчати студентів	Розкрити значущість інформаційної компетентності у процесі формування академічної культури; проаналізувати шляхи підвищення рівня академічної культури.	15 хв.

	дотримуватися академічної доброчесності та уникати плагіату. Це проблема національного масштабу, яка потребує негайного вирішення. <i>Розглянути кейс 2.</i>		
Плагіат як форма академічного шахрайства	Плагіат – оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору. Плагіат в будь-якому разі розглядається як шахрайство. Види плагіату: дослівний плагіат; мозаїчний плагіат; неадекватне перефразування; відсутність посилань на прямі цитати; згадування джерела без посилання; рерайт; створення суміші власного та запозиченого тексту без належного цитування джерел; копіювання чужої наукової роботи, чи декількох робіт та оприлюднення результату під своїм ім'ям; списування письмових робіт інших студентів; фальсифікація; реплікація; републікація. <i>Розглянути кейс 3.</i>	Оволодіти знаннями щодо основних видів плагіату.	15 хв.
Підсумки	Формування академічної культури потребує створення комплексної системи формування академічної грамотності та науково-дослідницької компетентності майбутніх фахівців, яка охопить усі рівні вищої освіти з дотриманням принципу безперервності та наступності. Концепція формування академічної культури повинна стати ключовою ідеєю сучасного вишу, освітня діяльність якого повинна ґрунтуватись на принципах чесності, справедливості, довіри та взаємоповаги усіх учасників академічного процесу. Необхідно створити новий підхід до навчання як організації навчально-пошукової, дослідницької, навчально-ігрової, моделюючої діяльності; активного обміну думками, творчої академічної дискусії.	Узагальнити отримані знання та усвідомити роль академічної культури як однієї з найважливіших складових вищої школи .	3 хв.

Кейси для обговорення зі студентами під час лекції

Кейс 1 (до питання 2.1)

Пояснити значущість (або довести їх не важливість) основних елементів академічної культури для професії лікаря: академічна діяльність; академічне

письмо; академічна інформатика; академічна комунікація; підвищення кваліфікації та академічного статусу.

Кейс 2 (до питання 2.2.)

Студенти закладів вищої освіти володіють досить обмеженим комплексом умінь та навичок орієнтування в розгалужених інформаційних потоках. Недостатній рівень інформаційної культури та базових вмінь і навичок коректної роботи з інформацією часто призводить до порушення студентами норм академічної доброчесності.

Назвати вміння/навички/якості, що їх забезпечує володіння інформаційною компетентністю.

Довести правдивість думки, що інформаційну компетентність можна вважати індикатором рівня академічної культури.

Назвати можливі шляхи підвищення рівня академічної культури українського студентства.

Кейс 3 (до питання 2.3)

1. Що з перераховано, на ваш погляд, можна вважати плагіатом?

- використання чужих текстів (повне або часткове) без вказівки на авторство.

- завантаження есе та інших видів робіт з безкоштовних сайтів рефератів і використання їх як власних.

- використання чужих текстів дослівно із посиланням на інше джерело.

- копіювання чужих текстів зі зміною порядку слів у реченні без посилання на джерело.

- переклад чужих текстів з однієї мови на іншу та використання їх у власних роботах без вказівки джерела.

- переписування тексту з джерела власними словами без посилань на джерело.

2. Що з перерахованого ви використовуєте у своєму навчанні?

3. Які, на вашу думку, основні чинники поширення плагіату в студентському середовищі?

Рекомендована література

Основна

1. Зайцева Г.М., Пушкарьова Я.М., Гождзінський С.М. Основи патентознавства. Академічна доброчесність: навчально-методичний посібник / НМУ, 2022. – с. 35-46.

2. Положення про академічну доброчесність у Національному медичному університеті імені О.О. Богомольця, Київ, 2020, 10 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1EVG51GI8sz8sVBgCH58ume5_aBnK4ccl/view (дата звернення: 27.08.2022).

3. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII, стаття 50 : станом на 5 січ. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення: 27.08.2022).

4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII, стаття 42 : станом на 12 трав. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 27.08.2022).

5. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII, стаття 42 : станом на 5 лип. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 27.08.2022).

Додаткова

1. Центр академічної етики та досконалості в освіті «Етос». *Академічна доброчесність*. URL: <http://e-csr.org.ua/> (дата звернення: 27.08.2022).

2. International Center for Academic Integrity. *Resources*. URL: <https://academicintegrity.org/> (дата звернення: 27.08.2022).

Питання для самопідготовки студента до лекції

1. Поняття «академічна культура».
2. Основні складові академічної культури.
3. Види плагіату.

Розробники методичної рекомендації:

Пушкарьова Я.М., доцентка кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії,
Зайцева Г.М., завідувачка кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії,
Гождзінський С.М. доцент кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії.